

Besluit

Accreditatierapport en -besluit met een positieve beoordeling van de accreditatieaanvraag voor de opleiding Bachelor of Science in de toegepaste economische wetenschappen: handelsingenieur (academisch gerichte bachelor) van de Vrije Universiteit Brussel

datum

8 augustus 2013

onderwerp

Definitief
accreditatierapport en -besluit
(001552)

bijlage

2

1. Inleiding

Bij brief van 11 februari 2013 heeft het instellingsbestuur van de Vrije Universiteit Brussel te Brussel een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) voor de opleiding Bachelor of Science in de toegepaste economische wetenschappen: handelsingenieur (academisch gerichte bachelor). Deze aanvraag is ontvangen op 11 februari 2013 en ontvankelijk verklaard op 18 maart 2013.

De accreditatieaanvraag steunt op het visitatierapport van een externe beoordeling uitgevoerd door een visitatiecommissie ingesteld door de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (Vluhr).

De visitatiecommissie kende de volgende samenstelling:

Voorzitter:

- Prof. dr. Jan Karel Lenstra, hoogleraar optimalisering, Technische Universiteit Eindhoven;

Leden:

- Prof. dr. Bert de Brock, hoogleraar Business Information Modelling, faculteit Economie & Bedrijfskunde, Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. Joaquim Gromicho, bijzonder hoogleraar Applied Optimization in Operations Research bij de Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde, Vrije Universiteit Amsterdam en manager R&D Algoritmes bij ORTEC.
- Dhr. Jean Daniels, voormalig stafmedewerker Onderwijsraad Universiteit Hasselt en voormalig senior onderwijstechnoloog aan het Onderwijs-technologisch Expertisecentrum, Open Universiteit Nederland (onderwijsdeskundige);
- Dhr. Bram Oers, Student Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur, Katholieke Universiteit Leuven (student-lid).

Secretaris:

- De heer dr. Dieter Cortvriendt, stafmedewerker Cel Kwaliteitszorg.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 13 t/m 15 februari 2012. Het visitatierapport dateert van december 2012.

De NVAO komt tot de volgende vaststellingen:

- De externe beoordeling is opgesteld en onderbouwd overeenkomstig het toepasselijke Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs Vlaanderen van de NVAO en volgens de daarbij behorende beslisregels;
- De visitatiecommissie heeft voor de externe beoordeling het door de Vluhr vastgestelde visitatieprotocol gevolgd;
- De externe beoordeling verschaft inzicht in de samenstelling van de visitatiecommissie;
- De externe beoordeling bevat een onderzoek ten gronde naar de aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen.

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat de externe beoordeling over de voorliggende opleiding regelmatig en gedegen tot stand is gekomen.

3. Inhoudelijke overwegingen

De NVAO steunt haar inhoudelijke besluitvorming in hoofdzaak op de onderstaande elementen uit het visitatierapport.

Doelstellingen

De commissie stelt vast dat de doelstellingen realistisch zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. De internationale dimensie in de doelstellingen wordt voldoende benadrukt. Het zelfevaluatierapport vermeldt tevens dat de opleidingen competentiegericht leren voorop stellen. Wat de bacheloropleiding HI betreft vindt de commissie dat de doelstellingen goed gericht zijn op de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. Ze waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan het domein HI. De commissie is van mening dat het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek voldoende klemtoon krijgt in de doelstellingen van de opleiding HI. Het niveau en oriëntatie van de opleidingen HI is impliciet goed, maar dient nog nader geëxpliciteerd te worden.

De commissie acht de domeinspecifieke doelstellingen van de opleidingen HI conform haar eigen referentiekader. Het profiel van beide opleidingen is goed doordacht. De opleidingen HI, zo stelt de commissie, zijn brede, geïntegreerde opleidingen met een krachtig en hedendaags profiel die het midden houden tussen de profielen 'Handelsingenieur' en 'Handelsingenieur in de beleidsinformatica' elders in Vlaanderen, met nadruk op het maatschappelijk belang van de discipline en de gevolgen voor mens, maatschappij en milieu. De domeinspecifieke doelstellingen vormen niet altijd een even duidelijke omschrijving van de beoogde competenties, aldus de commissie. De commissie meent dat de inspanningen op dit vlak voortgezet moeten worden en dat duidelijker omschreven competenties een meer sturende rol moeten krijgen bij curriculumwijzigingen en het verder ontwerpen van de onderwijs- en evaluatievormen. De commissie meent tevens dat de opleidingen maar in beperkte mate hebben aangetoond dat hun domeinspecifieke referentiekaders ontleend zijn aan de internationale wetenschapsdiscipline en de actuele beroepspraktijk.

Programma

De commissie stelt dat de opleidingen de relatie tussen de doelstellingen en competenties enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds hebben weergegeven in een concordantietabel.

Pagina 3 van 9 De commissie meent dat de programma's, die in 2010–2011 grondig herzien zijn, goed doordacht zijn maar kreeg toch de indruk dat de curricula vooral organisch gegroeid zijn. Het bachelorprogramma laat geen keuzemogelijkheden toe. Er is voldoende aandacht voor discipline-overschrijdende elementen. Aspecten van integratie worden echter bijna uitsluitend verzorgd door de opleidingsonderdelen Technologie en ondernemen, welke een duidelijke plus zijn voor de opleidingen. De opleidingen worden ook voortdurend vernieuwd door opname van nieuwe onderwerpen op de grensvlakken van bijvoorbeeld wiskunde en finance en informatica en economie. Ook dit is een goede zaak. In de bachelor is er, aldus de commissie, toch behoefte aan meer integratie.

De commissie beschouwt de aandacht voor kennisontwikkeling in alle programma's als goed. De programma's sluiten goed aan bij recente ontwikkelingen in het wetenschapsdomein HI en zijn verschillende componenten. Zoals reeds eerder aangehaald worden de opleidingen voortdurend vernieuwd door opname van nieuwe onderwerpen.

De commissie meent dat de onderzoeksgebondenheid eigen aan academische opleidingen voldoende uitgebouwd is, maar dat er in de curricula (en in het bijzonder het bachelorprogramma) toch meer aandacht moet zijn voor het bijbrengen van onderzoekscompetenties. De aansluiting van de programma's bij de actuele beroepspraktijk is goed.

De commissie vindt de verticale en horizontale opbouw van de programma's voldoende. Er is weinig inhoudelijke overlap maar de samenhang tussen de opleidingsonderdelen en hun opeenvolging zijn niet altijd even duidelijk, aldus de commissie, door het ontbreken van helder omschreven leerlijnen. De commissie adviseert de opleiding hier meer aandacht aan te besteden, omdat het zowel een hulpmiddel zal zijn bij de informatie over de curricula naar derden als een houvast bij het intern beheer van de samenhang van de programma's. Een uitgeschreven structurering van het programma's aan de hand van leerlijnen, waarbij iedere vakgroep verantwoordelijk is voor het competentie leren binnen zijn specifiek domein, zal ongetwijfeld de competentiegerichtheid van de opleiding ten goede komen. Globaal kan men stellen dat de opleiding gekenmerkt wordt door graduele verdieping zonder het generalistisch karakter, eigen aan een opleiding HI, uit het oog te verliezen. De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid door middel van pre- en co-requisites bewaakt wordt. De studenten, inclusief diegenen met een geïndividualiseerd traject, hebben de mogelijkheid om een coherent programma op te nemen.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de opleidingen HI intensieve opleidingen zijn. De opleidingen trachten de studielast zo goed mogelijk te spreiden binnen en over de fases en slagen erin piekmomenten in de curricula te detecteren en te remediëren. De commissie stelde vast dat er te weinig inspanningen geleverd worden om de studietijd regelmatig en systematisch te peilen. De verschillen tussen de reële en begrote studietijd van de opleidingsonderdelen lijken echter gering te zijn, zo kon de commissie opmaken uit de verschillende gesprekken.

De commissie is van oordeel dat de leervormen in de bachelor voldoende aansluiten bij de doelstellingen van de opleiding. In het algemeen is er een adequate mix van en variatie aan onderwijsvormen die de leeractiviteiten ondersteunen. De vormgeving van de bachelor is wel klassieker dan deze van de master. De kleine groepen maken wel dat de colleges voldoende interactief en activerend zijn. De commissie beoordeelt de relatie tussen de onderwijsvisie 'competentiegericht leren in flexibel onderwijs' en de gehanteerde mix van onderwijsvormen als positief en waardeert de aandacht die de opleidingen besteden aan werkcolleges, practica en oefeningen die de hoorcolleges flankeren. Het vernieuwde onderwijsconcept van de VUB, zo meent de commissie, is van zo een algemeenheid dat het weinig sturing zal bieden aan de dagelijkse onderwijspraktijk op facultair niveau. De commissie is tevreden over de kwaliteit van het leermateriaal.

Pagina 4 van 9 Point- Carré, de elektronische leeromgeving, biedt de mogelijkheid om de programma's interactief en activerend vorm te geven.

De commissie meent dat de beoordeling en de toetsing in beide opleidingen goed gericht zijn op het evalueren van de beoogde doelstellingen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van goed niveau en toetsen kennis, vaardigheden en attitudes. De evaluatiecriteria zijn helder omschreven. De variatie aan evaluatievormen is goed en de keuze van evaluatievorm is adequaat afgestemd op de beoogde competenties. De organisatie van de evaluaties verloopt goed, zo stelt de commissie. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. In het algemeen hebben de studenten een goed beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. De studenten kunnen regelmatig feedback krijgen inzake hun evaluaties.

De commissie vindt dat de programma's qua leervormen en leerinhouden adequaat aansluiten bij de kwalificaties van de instromende studenten. De bacheloropleiding staat open voor alle studenten met een diploma secundair onderwijs. De bacheloropleiding acht het wenselijk dat de instromende studenten een degelijke basis wiskunde en economie hebben. De opleidingen trachten de (potentiële) instromende studenten goed te informeren over de aard van de opleiding. Dit lijkt te lukken. Het leeuwendeel van de abiturienten heeft een adequate vooropleiding genoten.

Inzet van personeel

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel gedreven is. De commissie looft het ontwikkelen van een ZAP-matrix om de docenten te beoordelen. De vakdidactische deskundigheid is volgens de commissie voldoende. Op onderwijskundig vlak is er echter nog ruimte voor verbetering, zo stelt de commissie. Het groot aantal vrouwelijke ZAP-leden mag als voorbeeld dienen voor de rest van Vlaanderen.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een behoorlijk track record heeft op onderzoeksvlak. Internationale contacten en samenwerkingsverbanden in het kader van het onderzoek zijn legio en kennen sporadisch hun vertaling in het onderwijs. Het academisch personeel beschikt over een brede waaier aan expertises en specialisaties in de door hen gedoceerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende vakgroepen wordt regelmatig ingebracht in het onderwijs. De onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld is groot. Tal van docenten zijn tevens actief bij gerenommeerde organisaties en netwerken in binnen en buitenland. Gastdocenten met professionele ervaring zijn een plus voor de opleidingen.

De student/ZAP-ratio bedraagt 29,11 voor beide opleidingen samen. Er is een hoge werkdruk bij het academisch personeel, zo stelde de commissie vast. De docenten lieten verstaan dat de centrale overheid hun interne en externe dienstverlening onvoldoende erkent, wat hun onderwijs- en onderzoekstaken dreigt te hypothekeren en waardoor op beleidsvlak zaken blijven liggen. De trage reactiesnelheid van de allocatiemodellen van de Faculteit ES en van de universiteit vormt ook een belemmering voor het voeren van een goed personeelsbeleid.

Voorzieningen

De commissie heeft de campus waar de opleidingen HI verzorgd worden bezocht. Deze campus situeert zich te Etterbeek, Brussel, en is vlot bereikbaar met de fiets en met het openbaar vervoer. De voorzieningen, zo stelt de commissie, zijn voldoende. De onderwijsruimten zijn aangenaam en modern. De uitrusting van de onderwijsruimten is afdoende volgens de commissie. De computerinfrastructuur is up-to-date en voldoet voor het aantal studenten. De Centrale Bibliotheek te Etterbeek beschikt over een afdoend

Pagina 5 van 9 aanbod te raadplegen bronnen. De elektronische collectie is goed. PointCarré, de elektronische leeromgeving van de VUB, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van PointCarré voor de individuele opleidingsonderdelen is echter nogal heterogeen.

Informatieverstrekking aan potentiële studenten gebeurt door middel van aanwezigheid op SID-Ins en het organiseren van Infodagen en Campusbezoeken. De dienst Studietoelichting en Diversiteit tracht de toekomstige student te begeleiden bij zijn of haar keuze van opleiding. De instroombegeleiding voor de studenten HI bestaat uit een Brugcursus 'kwantitatieve technieken' en een Onthaalweek. Tijdens hun opleiding kunnen de studenten voor informatie en advies terecht bij het Infopunt met vragen van administratieve aard, bij de facultaire Studietrajectbegeleiders voor problemen omtrent hun flexibele leertrajecten en bij de dienst Studietoelichting en Diversiteit voor meer persoonsgebonden aangelegenheden. Het CSB speelt een belangrijke rol in de studiebegeleiding van de bachelorstudenten. Dit centrum organiseert Studietoelichtingssessies en Feedbackmomenten. De facultaire ombudspersoon treedt op als bemiddelaar bij geschillen betreffende de examen- en onderwijsregeling. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat ze de inspanningen van de centrale en facultaire medewerkers sterk waarderen, maar dat ze het toch moeilijk hebben om de juiste informatie te verkrijgen.

Interne kwaliteitszorg

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als voldoende. De instrumenten ontworpen om de kwaliteitszorg van het onderwijs te onderbouwen zijn de onderwijs-evaluaties en de alumnienquête. Verder is het positief dat niet alleen aparte opleidingsonderdelen bevestigd worden, maar ook aspecten die dit niveau overstijgen. De commissie stelde vast dat de docenten de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen, maar dat door een gebrek aan formele structuren het niet altijd duidelijk is wie binnen de Faculteit ES en de opleidingen HI in control is. De kwaliteitszorg verloopt veelal op een informele wijze en beperkt zich nog te veel tot het detecteren en remediëren van problemen in het onderwijsproces via enquêtes. De commissie roept de opleidingen in het kader van het verbeterperspectief op om streefdoelen te formuleren en vraagt de Faculteit ES een meer gestructureerde vorm van kwaliteitszorg op te zetten waarbij de opleidingsraad meer slagkracht krijgt.

De commissie is van oordeel dat de interne en externe evaluaties voldoende opvolging krijgen. Ze is ervan overtuigd dat de uitkomsten van de verschillende evaluaties als basis dienen voor aantoonbare verbetermaatregelen. De opleidingen hebben de opmerkingen van de vorige visitatiecommissie, die toch kritisch was, ter hand genomen en meegenomen in de versterking van de opleidingen HI. De commissie heeft gedurende haar bezoek wel de indruk gekregen dat er soms laattijdig is ingespeeld op sommige van de geformuleerde aanbevelingen. De commissie wil tot slot aanstippen dat ze waardering heeft voor de zelfevaluatieverslagen die naar aanleiding van de huidige visitatie werden opgesteld. Een reflectie in de vorm van een SWOT-analyse was op zijn plaats geweest.

Alle geledingen van het academische personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleidingen HI, zo stelt de commissie. De studenten zijn vertegenwoordigd in de belangrijkste organen van de VUB en de Faculteit ES. Veel enthousiasme is er echter niet te vinden bij de studenten om in deze organen te zetelen. Door de vele informele contacten aarzelen de – overigens zeer zelfbewuste – studenten om zitting te nemen in bestuurlijke organen. Het beroepenveld en de alumni worden matig betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

Zich basierend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal en de examenvragen en masterproeven, vindt de commissie dat de bacheloropleiding HI de doelstellingen goed realiseert. De bacheloropleiding HI vormt een goede voorbereiding op de masteropleiding HI. De commissie meent dat de bachelorstudenten het leeuwendeel van de vooropgezette competenties realiseren. De commissie wil in deze context aanstippen dat de cesuur tussen bachelor en master strakker kan en dat een proeve van bekwaamheid die integratie voorop zet een plus zou zijn voor de bachelor HI. De alumni zijn zeer tevreden over de richting HI en lieten duidelijk verstaan dat de opleidingen goed voorbereiden op het beroepsleven. De afgestudeerden HI zijn zeer gegeerd op de arbeidsmarkt, zo stelde de commissie vast. De nadruk op ondernemerschap binnen de opleidingen HI van de VUB is sterk gegroeid de laatste jaren en zal haar vruchten afwerpen, zo meent de commissie. De alumni zijn zeer trots op hun genoten opleidingen en hebben een brede, moderne studie achter de rug. Teamwork en een kritische kijk vinden ze zeer belangrijk. Ze kunnen, aldus de commissie, moeiteloos de beoogde brugfunctie vervullen. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleidingen erin slagen het gros van de beoogde competenties te realiseren. De alumni lieten verstaan dat ze nog meer feeling met de praktijk willen en dat ze een aantal vaardigheden, zoals onderhandelings technieken, nog onderbelicht vinden in de huidige programma's. Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat deze beperkt is. De deelname van de studenten aan het Erasmus-programma is erg laag. Het aantal generatiestudenten dat volledig slaagde (dus 100% van de credits verwierf) voor de eerste fase bedroeg de laatste jaren rond de 25%. Het aantal generatiestudenten die minstens 75% van hun credits verwierven schommelt rond de 55%. Ongeveer 70% van de bachelorstudenten HI die afstudeerden behaalden hun diploma in de voorziene tijd van 3 jaar. De gemiddelde studieduur voor het gehele traject (bachelor én master) bedraagt 5,47 jaar. Het onderwijsrendement is volgens de commissie positief. De eerste twee fases van de bachelor zijn selectief. De opleidingen hebben geen streefcijfers geformuleerd. Gegeven de instroom aan de VUB ook heterogener is dan elders in Vlaanderen wil de commissie de opleidingen toch aansporen om een beter zicht te krijgen op de oorzaken van studiestaking.

Conclusie

De NVAO is in het licht van het vorenstaande tot de slotsom gekomen dat het eindoordeel van de commissie deugdelijk is gemotiveerd. De NVAO kan zich dan ook aansluiten bij de bevindingen en overwegingen voor alle facetten en onderwerpen, zoals verwoord in het visitatierapport. De eindconclusie uit het visitatierapport wordt gevolgd.

Aanbevelingen

De NVAO volgt de commissie in haar generieke aanbeveling de opleiding af te ronden met een zelfstandige uiting van academisch kunnen: een integratief eindwerk waarin de student het geleerde demonstreert.

De NVAO treedt de visitatiecommissie bij in haar generieke aanbeveling om de naamgeving van de opleidingen Toegepaste Economische Wetenschappen (TEW) te herzien. Zeker nu de academisering van de opleidingen Handelswetenschappen definitief vorm krijgt, is er behoefte aan een heldere onderscheidende profilering en naamgeving van opleidingen in dit domein. Aansluiting bij de internationale benchmarking is dringend gewenst.

De tabel geeft per onderwerp en per facet het oordeel van de visitatiecommissie weer.

ONDERWERP	ORDEEL	FACET	ORDEEL
1 Doelstellingen opleiding	V	1.1 niveau en oriëntatie	G
		1.2 domeinspecifieke eisen	V
2 Programma	V	2.1 eisen gerichtheid	V
		2.2 relatie doelstellingen - programma	V
		2.3 samenhang programma	V
		2.4 studielast	V
		2.5 toelatingsvoorwaarden	V
		2.6 studieomvang	OK
		2.7 afstemming vormgeving - inhoud	V
		2.8 beoordeling en toetsing	G
		2.9 masterproef	NVT
3 Inzet van personeel	V	3.1 eisen gerichtheid	G
		3.2 kwantiteit	V
		3.3 kwaliteit	V
4 Voorzieningen	V	4.1 materiële voorzieningen	V
		4.2 studiebegeleiding	V
5 Interne kwaliteitszorg	V	5.1 evaluatie resultaten	V
		5.2 maatregelen tot verbetering	V
		5.3 betrokkenheid	V
6 Resultaten	V	6.1 gerealiseerd niveau	G
		6.2 onderwijsrendement	V

Eindoordeel: positief

De onderstaande tabel geeft per onderwerp het globaal oordeel van de NVAO weer.

ONDERWERP	OORDEEL
1 Doelstellingen	V
2 Programma	V
3 Inzet personeel	V
4 Voorzieningen	V
5 Interne kwaliteitszorg	V
6 Resultaten	V

Eindoordeel: positief

6. Besluit¹

betreffende de accreditatie van de Bachelor of Science in de toegepaste economische wetenschappen: handelsingenieur (academisch gerichte bachelor) van de Vrije Universiteit Brussel.

De NVAO,
Na beraadslaging,
Besluit:

Met toepassing van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, wordt het accreditatierapport en –besluit met positief eindoordeel voor de opleiding Bachelor of Science in de toegepaste economische wetenschappen: handelsingenieur (academisch gerichte bachelor) van de Vrije Universiteit Brussel goedgekeurd en wordt de opleiding geaccrediteerd. Het betreft een opleiding zonder afstudeerrichtingen die te Brussel wordt georganiseerd.

De in het eerste lid bedoelde accreditatie geldt vanaf de aanvang van het academiejaar 2013-2014 tot en met het einde van het academiejaar 2020-2021.

Den Haag, 8 augustus 2013

Voor de NVAO,

b/z

R.P. Zevenbergen
(bestuurder)

¹ Conform de bepalingen vermeld in de handleiding accreditatie kan een instelling opmerkingen en bezwaren formuleren op het ontwerp van accreditatierapport. Bij e-mail van 12 juli 2013 heeft de instelling laten weten dat het ontwerp van accreditatierapport geen aanleiding heeft gegeven tot het plaatsen van opmerkingen.

– naam instelling	Vrije Universiteit Brussel
– adres instelling:	Pleinlaan 2 B-1050 BRUSSEL BELGIË
– aard instelling	ambtshalve geregistreerd
– graad, kwalificatie, specificatie	Bachelor of Science in de toegepaste economische wetenschappen: handelsingenieur
– niveau en oriëntatie	academisch gerichte bachelor
– studieomvang	180 studiepunten
– opleidingsvarianten	
– afstudeerrichtingen:	geen
– studietraject voor werkstudenten:	geen
– vestiging opleiding	Brussel
– onderwijstaal	Nederlands
– (delen van) studiegebieden	Economische en toegepaste economische wetenschappen
– bijkomende titel	geen